

گردش ۴۰ هزار میلیاردی سفر در ۲ ماه اول

صفحه ۸

سفر رئیسی به اندونزی می تواند پازل استفاده از ظرفیت شرق را کامل کند

روزنامه خبری تحلیلی، دانشگاهی صبح ایران
صدای نخبگان، نگاه جوانان

قرار ۲۰ میلیارد دلاری باغول جدید شرق

۱۶ صفحه
۳۰۰۰ تومان

فرهنگستان

شماره مسلسل ۴۶۱۰
پهلویشبه ۳ مرداد ۱۴۰۲
۴۰ نوبت ۱۴۴۴
۲۰۲۲ ص ۲۴
شماره ۲۸۷۲

Wed | 24 May 2023 | vol.14 | No. 3872 | 16 Pages

۴۰ روز پس از درگذشت عماد افروغ گفت وگویی منتشر نشده او با هسته عدالت اجتماعی مرکز رشد دانشگاه امام صادق (ع) خواندنی است گفتاری از تجربه زیسته مرحوم افروغ در نسبت عدالت و ساختار سیاسی ایران

نقدهایم از سر امید است

مدیرکل شبکه پژوهشی و آزمایشگاهی دانشگاه آزاد در گفت وگو با «فرهنگستان»:

رشد ۵۰ درصدی درآمد مراکز تحقیقاتی دانشگاه آزاد

۶»

با ابلاغ دستورالعمل دوره توانمندسازی دستیاران آموزشی

دانشجویان دکتری دانشگاه آزاد آماده تدریس می شوند

۳»

ابعاد جدالی که ربطی به مسائل مردم نداشت

زور پایداری به قالبباف نرسید

۲»

یادداشت

همکلاسی های تاریخی رشت - آستارا را بشناسیم

فرانسوی ها کار احداث را شروع کرده بودند اما نتوانستند کار را به پایان برسانند. آمریکایی ها امتیاز احداث کانال را از فرانسوی ها خریدند، اما مجلس کلمبیا اجازه نداد که آمریکا به کار حفر بپردازد. بعد از اعلام استقلال، دیگر کانال پاناما جزء خاک این کشور محسوب می شد. آمریکایی ها با پاناما قراردادی امضا کردند که به حفر کانال بپردازند. البته حدود ۱۰ مایل از خاک پاناما هم براساس این قرارداد به مالکیت ایالات متحده درآمد. بالاخره در سال ۱۹۱۴ بود که کار احداث کانال تمام شد. با احداث این کانال آمریکای شمالی و جنوبی به هم متصل می شد و دیگر کشتی ها مجبور نبودند آمریکای جنوبی را دور بزنند. ایالات متحده بر کانال پاناما مسلط شد. در سال ۱۹۸۱ شخصی فرماندهی گارد ملی پاناما را برعهده گرفت که چندان باب میل ایالات متحده رفتار نمی کرد. نوریه گا از زمانی که فرمانده شد قصد داشت که به کانال پاناما مسلط شود. نوریه گا قرارداد تمدید واگذاری کانال پاناما را امضا نکرد. او اگرچه توسط رئیس جمهور وقت پاناما برکنار شد اما چند ساعت بعد در یک کودتا رئیس جمهور را برکنار کرد. ایالات متحده در نوامبر ۱۹۸۹ به دستور بوش (پدر) در شرایطی که روابط دو کشور در شرایط پیچیده ای قرار داشت به پاناما حمله کرد. حمله ایالات متحده به کشوری کوچک آن هم بدون اعلام قبلی تلفات زیادی برای پاناما به همراه داشت. ایالات متحده کنترل کانال پاناما را در اختیار گرفت. بالاخره در سال ۱۹۹۹ بود که ایالات متحده پاناما را ترک کرد و کانال پاناما ملی شد.

وقتی انگلیس در نبرد داردائل قصد داشت وارد قسطنطنیه شود در شرایطی که هنوز پیروزی قطعی نبود، تزار روس در نامه ای محرمانه به متحدهانش، بریتانیا و فرانسه، نامه نوشت که تنگه داردائل و قسطنطنیه را به روسیه بدهید. این موضوع در دوران جنگ سرد هم دوباره اتفاق افتاد. ترکیه که در دوران جنگ سرد در بلوک غرب قرار گرفته بود با شوروی سابق بر سر دو تنگه بسفر و داردائل کشمکش داشت. در سال ۱۹۴۶ شوروی می خواست بر تنگه داردائل و بسفر اعمال حاکمیت کند و در داردائل پایگاه دائمی ایجاد کند. هرچند این اتفاق نیفتاد و ترکیه مفاد قرارداد مونترورا اجرایی کرد. این موضوع البته در روزهای درگیری میان اوکراین و روسیه مطرح شد و ترکیه در واکنش به عبور ناوهای جنگی از این دو تنگه، دوباره اظهار کرد که به مفاد بندهای قرارداد مونتروپایبند است.

کانال پاناما

وقتی پای یک راه میان بر وسط باشد، ابرقدرت ها حتما آن طرف ها پیداایشان می شود، آن هم برای مالکیت و تصرف. کانال پاناما یکی دیگر از همان راه های میان بر است که البته توسط انسان ساخته شده است. قسه پاناما و منافع آمریکایی ها در این کانال قدمتی صد و چند ساله دارد. کشور پاناما پیش از این جزء کشور کلمبیا بود. در سال ۱۹۰۳ که پاناما اعلام استقلال کرد و از کلمبیا جدا شد، سه روز بعد آمریکا این استقلال را به رسمیت شناخت. آن زمان کانال پاناما هنوز کامل حفر نشده بود و با اینکه

تنگه باب المندب

باب المندب دومین تنگه مهم جهان بعد از کانال سوئز محسوب می شود. این تنگه نقطه ارتباطی بین دریای سرخ و اقیانوس هند است و در واقع جنوب غرب آسیا را به شرق آفریقا و اروپا متصل می کند. حدود ۶ درصد نفت جهان از این منطقه عبور می کند. در واقع احداث کانال سوئز باعث شد این مسیر به یکی از مهم ترین گذرگاه های حمل و نقل تبدیل بشود. باب المندب برای اسرائیل از اهمیت زیادی برخوردار بوده و همواره در زمان های مختلفی سعی کرده به نحوی بر این منطقه مسلط شود. علت تنش های زیادی هم که عموماً در یمن اتفاق می افتاد از می توان اهمیت استراتژیک این منطقه دانست. حضور رژیم صهیونیستی در این منطقه می تواند امکان حرکت آزادانه به سمت اروپا را برای این رژیم فراهم کند. بن گوریون اولین نخست وزیر رژیم صهیونیستی پس از اعلام موجودیت در سرزمین های اشغالی گفته بود این تنگه برای تل آویو بسیار حیاتی است و برای ارتباط با جهان خارج باید از این تنگه عبور کند. موضوعی که باعث شد تل آویو در جیوبیتی حضور نظامی پیدا کند. حالا و در شرایطی که یمن در اختیار انصارالله قرار دارد، می توان به وضوح گفت که این موضوع چقدر برای صهیونیست ها ناخوشایند است. باب المندب اهرم فشاری است که یمن در روزهای درگیری و محاصره گاهی برای تهدید از آن استفاده می کرد.

تنگه بسفر و داردائل

۲۴ ژوئیه ۱۹۲۳ بود که کشوری به نام ترکیه روی نقشه جغرافیایی ثبت شد. بعد از فروپاشی عثمانی در پیمان لوزان، حدود و مرزهای این کشور مشخص شد اما دعوا همچنان روی تنگه ها و کانال های مهم باقی ماند. تنگه های بسفر و داردائل آن زمان جزء آبراه های بین المللی بودند اما جنگ جهانی دوم که آغاز شد در تاریخ ۲۰ ژوئیه ۱۹۳۶ و در قالب قراردادی به نام مونترو حاکمیت این تنگه مستقیماً به ترکیه واگذار شد. اهمیت تنگه بسفر و داردائل که دیواریکه آبی هستند که در شمال ترکیه قرار دارند، از این جهت است که از این دو مسیر کشتی ها می توانند به آب های آزاد و گرم وارد شوند. براساس پیمان مونترو کشتی های تجاری می توانند از این تنگه عبور و مرور داشته باشند اما کشتی ها و ناوهای جنگی باید ۸ روز قبل از حرکت خود به ترکیه اطلاع دهند. ماجرای علاقه روسیه به آب های آزاد و گرم موضوعی است که در همه بخش های تاریخ می شود آن را دید. در روزهای جنگ جهانی اول،

کانال سوئز

کانالی که پوتین معتقد بود کریدور شمال جنوب، رقیب آن خواهد شد؛ آبراه ای است در مصر که دریای مدیترانه را به دریای سرخ وصل می کند. این آبراه در سال ۱۸۶۹ توسط فرانسوی ها احداث شد. ۷ درصد از تجارت خارجی دنیا از این مسیر اتفاق می افتد و کشور مصر از طریق این کانال درآمدزایی می کند. کانال سوئز در سال ۱۸۶۹ با هزینه مصر و توسط شرکتی که فرانسه به همین نام ایجاد کرده بود، ساخته شد. بخشی از سهام این شرکت در اختیار مصر قرار داشت و بعدها بخشی هم از سهام شرکت را انگلیسی ها خریدند. این کانال به دلیل اینکه مسیر عبور نفتکش ها از خلیج فارس را کوتاه می کند برای انگلیس اهمیت زیادی داشته است. جمال عبدالناصر رئیس جمهور وقت مصر در سال ۱۹۵۶ کانال سوئز که ۴۲ درصد سهام آن متعلق به انگلیس بود را ملی اعلام کرد. مشخص بود که این اقدام ناصر با واکنش فرانسه و انگلیس همراه خواهد بود. آنتونی ایدن نخست وزیر وقت محافظه کار انگلیس، به صورت محرمانه به دولت آیزنهاور رئیس جمهور آمریکا اعلام کرد، انگلیس باید به عنوان آخرین گزینه، آماده وارد شدن به جنگ برای مقابله با ناصر باشد. آمریکا در این میان سعی می کرد که ماجرا را به نحوی حل کند که شوروی نتواند از آن بهره برد و جنگ اتفاق نیفتد. با این حال اما جنگ آغاز شد. ۲۹ اکتبر ۱۹۵۶ اسرائیل حمله را آغاز کرد. اما ماجرا چه بود؟ انگلیس و فرانسه با هم نقشه ای برای حمله به کانال سوئز توسط اسرائیل کشیده بودند. اسرائیل از شبه جزیره سینا حمله را آغاز کرد و تا نزدیکی کانال سوئز هم آمد. نقشه این بود که بعد از ورود اسرائیل، فرانسوی ها و انگلیسی ها جهت خروج نیروهای مصری و اسرائیلی، به آنها اولتیماتوم بدهند. وقتی مصر توجه نکرد، فرانسه و انگلیس هم وارد جنگ شدند. تقریباً همین اتفاق هم افتاد. فرود چترپازان انگلیسی و فرانسوی عملاً دخالت آنها در جنگ را علنی کرد. حالا شوروی هم تهدید کرد که در جنگ مداخله می کند. آیزنهاور تلاش کرد تا بحران را مدیریت کند. آتش بس در ۶ نوامبر پذیرفته شد و انگلیس و فرانسه نیروهای خود را از مصر خارج کردند. اسرائیل هم در مارس ۱۹۵۷ نیروهای خود را از سینا خارج کرد. ناصر کانال سوئز را ملی اعلام کرد و این اتفاق و آن درگیری برای فرانسه و انگلیس گران تمام شد. از طرفی ناصر، هم از جنگ اعراب با اسرائیل سربلند بیرون آمده بود، هم نوع ورود آمریکا به منطقه سبب افزایش نفوذش در خاورمیانه شد و کانال سوئز که برای انگلیس اهمیت زیادی داشت به همین راحتی از دستش رفت.

قدرت های بزرگ دنیا همیشه به دنبال راه ها و مسیرهایی هستند که بتوانند سریع تر کار صادرات و واردات را انجام بدهند. بسیاری از دعوای ابرقدرت ها در برهه های مختلف تاریخی بر سر همین راه ها و مسیرهایی بوده که اصطلاحاً میان بر می زده، و هم موجب صرفه جویی در وقت و زمان و هم بهره اقتصادی بیشتر بوده است. کریدور شمال به جنوب را که اخیراً مجدد مورد توجه قرار گرفته می توان جزء همین راه های میان بر دانست. همین طور خط ریلی که هندوستان را به فنلاند متصل می کند و در واقع پل ارتباطی کشورهای اروپایی با اقیانوس هند و خلیج فارس به حساب می آید. این کریدور مسیر ارتباطی بین روسیه و هند را به کوتاه ترین زمان (۳۵ تا ۳۷ روز) تبدیل می کند و هزینه اش به نسبت دیگر مسیرهای ترانزیتی ۳۰ درصد ارزان تر است. کلید ساخت چنین مسیری تقریباً ۲۳ سال پیش زده شد. حالا از این مسیر ۷۲۰۰ کیلومتری، ۱۶۰ کیلومتر که از رشت به آستارا است، نیمه کاره مانده. هفته گذشته ایران و روسیه برای ساختن این مسیر با هم توافق کردند. منظور که مسئولان دولتی می گویند احتمالاً تا سه سال آینده این مسیر تکمیل می شود و جابه جایی ترانزیتی از این مسیر آغاز خواهد شد. مسیری که هم ارزان تر است، هم در وقت و زمان جابه جایی کالا صرفه جویی اتفاق می افتد. جدای از این، مسیر ترانزیتی که از داخل ایران می گذرد می تواند آورده اقتصادی و درآمد زیادی برای ایران داشته باشد. در آستانه امضای توافق، پوتین این نکته را هم مطرح کرد که این مسیر می تواند رقیب کانال سوئز باشد. نکته قابل توجهی که احتمالاً می تواند اهمیت ژئوپلیتیک ایران در منطقه را بار دیگر یادآور شود. البته این مسیر ترانزیتی برای روسیه ای که در حال درگیری با اوکراین است بسیار حیاتی است. مسیرهای حیاتی و مهمی که سرنوشت قدرت های بزرگ را رقم زده یا آنها را با شکست سنگین مواجه کرده، کم نیستند. تنگه ها و کانال های دریایی یکی از مهم ترین مناطق استراتژیک هستند که قدرت ها برای به دست آوردن آنها هزینه های زیادی متحمل شدند. در اختیار داشتن تنگه ها و کانال هایی که اروپا را به آسیا یا آفریقا متصل می کنند، قدرت زیادی به آن کشور می دهد. به بهانه امضای توافق احداث مسیر رشت - آستارا نگاهی انداختیم به برخی از مهم ترین تنگه ها و کانال های ارتباطی که سرنوشت قدرت ها را رقم زده اند.

جناب آقای سردار علی اکبر احمدیان
دبیر محترم شورای عالی امنیت ملی
سلام علیکم
بدین وسیله انتخاب شایسته جنابعالی را به عنوان دبیر شورای عالی امنیت ملی تبریک می گویم. بدون شک تجربیات ارزنده اجرایی، مدیریتی، ظرفیت های ارزشمند حضرتعالی ذخیره های گرانبهائی در جهت ایجاد تحول و اتخاذ رویکردهای مثبتی است که بر اساس منویات مقام معظم رهبری می بایست مورد توجه قرار گیرد. امیدوارم با عنایات الهی و توجه اهل بیت (علیه السلام) و همراهی همکاران پرتلاش و دلسوز، توفیقات روزافزون محقق گردد. **علی اکبر ولایتی**

جناب آقای دریابان علی شمخانی
عضو محترم مجمع تشخیص مصلحت نظام
و مشاور سیاسی مقام معظم رهبری
سلام علیکم
انتصاب شایسته حضرتعالی به سمت مشاور سیاسی مقام معظم رهبری (مدظله العالی) را صمیمانه تبریک عرض می نمایم. بی تردید واگذاری این مسئولیت خطیر، نشأت گرفته از دانش و تجربیات موفق شما در عرصه های مختلف مدیریتی، سیاسی و امنیتی بوده و می تواند به عنوان سرمایه ای ارزنده مورد بهره برداری قرار گیرد. توفیقات روزافزون جنابعالی را مسألت می نمایم. **علی اکبر ولایتی**

طراح: ارشد مروفی آرمهنگستان